Aktsomhetsvurdering etter åpenhetsloven

Dokumentnr.	GE-1.01-11 R
Type	Rutine
Kapittel	1.01 Innledning og ledelsessystem
Gjelder for	Ledelsen, styret, prosjektledere og alle som kjøper inn varer og tjenester eller inngår avtaler med underentreprenører
Revisjon / dato	Rev. 01 · Utkast
Utarbeidet av	HMS- og kvalitetsleder
Godkjent av	Daglig leder
Krav og grunnlag	Åpenhetsloven; Regnskapsloven § 1-6 og § 3-5; Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter; ISO 9001 8.4
Erstatter	SmartDok 0101-016 R

1. Formål og omfang

Rutinen beskriver hvordan Gjerdalen gjennomfører aktsomhetsvurderinger (risikovurderinger) etter åpenhetsloven: hvordan vi vurderer risikoen for brudd på grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold hos leverandører, underentreprenører og forretningspartnere, hvordan vi publiserer redegjørelsen, og hvordan vi svarer på krav om informasjon.

1.1 Hvem er omfattet av loven?

Kravene i åpenhetsloven gjelder for «større virksomheter». Det er virksomheter som enten er foretak av allmenn interesse etter regnskapsloven § 1-6, eller som på balansedagen overskrider grensene for to av disse tre vilkårene:

- salgsinntekt: 70 millioner kroner
- balansesum: 35 millioner kroner
- gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret: 50 årsverk

Morselskaper regnes som større virksomheter når vilkårene er oppfylt for mor- og datterselskaper sett under ett.

Selv om «mindre virksomheter» ikke er direkte omfattet av loven, kan større virksomheter be om aktsomhetsvurderinger fra mindre samarbeidspartnere, for eksempel som forutsetning for å inngå avtale. Det er da et avtalerettslig forhold mellom partene, og ikke en plikt som åpenhetsloven pålegger den mindre virksomheten. En slik avtaleforpliktelse kan oppfylles ved å følge åpenhetslovens system for aktsomhetsvurdering, slik denne rutinen beskriver.

Gjerdalen Entreprenør AS er omfattet av åpenhetsloven. Redegjørelsen er derfor lovpålagt. Den skal oppdateres og offentliggjøres på gjerdalenas.no innen 30. juni hvert år, og ellers ved vesentlige endringer i risikovurderingene (åpenhetsloven § 5).

2. Ansvar

Rolle	Ansvar
Styret	Vedtar retningslinjene for arbeidet med åpenhetsloven. Signerer den årlige redegjørelsen. Får risikovurderingene og forslagene til tiltak lagt fram.
Daglig leder	Har ansvaret for å organisere virksomheten slik at aktsomhetsvurderinger faktisk blir utført, og for at informasjonskrav blir besvart.
Ledelsen	Gjennomfører den årlige risikovurderingen, rapporterer de største risikoene og lager forslag til tiltak for styret.
HMS- og kvalitetsleder	Holder oversikt over leverandører og underentreprenører med risikovurdering og forbereder redegjørelsen.
Prosjektleder	Stiller krav i kontrakter med underentreprenører og leverandører og følger dem opp i egne prosjekter.

3. Definisjoner

- **Leverandørkjede:** alle i kjeden av leverandører og underleverandører som leverer eller produserer varer, tjenester eller andre innsatsfaktorer som inngår i vår levering av tjenester eller produksjon av varer, fra råvarestadiet til ferdig produkt.
- **Forretningspartner:** alle som leverer varer eller tjenester direkte til virksomheten, men som ikke er en del av leverandørkjeden.

4. Arbeidsgang

4.1 Hva vurderingen skal omfatte

Aktsomhetsvurderingen skal vurdere om leverandørkjeden og forretningspartnerne våre respekterer grunnleggende menneskerettigheter og sikrer de ansatte anstendige lønns- og arbeidsvilkår, for eksempel om de ansatte får lønn etter forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter eller allmenngjorte tariffavtaler.

4.2 Stegene i aktsomhetsvurderingen

1. **Etabler retningslinjer** for virksomhetens arbeid med åpenhetsloven. Retningslinjene skal vise hvilke krav vi stiller til oss selv, leverandørene og forretningspartnerne. Retningslinjene vedtas av styret.
2. **Forank arbeidet:** avklar hvem som har det praktiske hovedansvaret for at reglene følges. Se dette i sammenheng med etterlevelse av regelverk på andre områder, se **GE-1.01-07 R** Samsvarsvurdering av lover, forskrifter og andre krav.
3. **Få oversikt** over leverandørene og forretningspartnerne våre, se **GE-1.06-07 D** Kritiske leverandører og **GE-1.04-04 R** Godkjenning av leverandører.
4. **Gjennomfør aktsomhetsvurderinger** av leverandørene og forretningspartnerne. Formålet er å avdekke om vi selv, leverandørene eller forretningspartnerne driver aktivitet som har faktiske eller mulige negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Vurderingen skal omfatte både eksisterende og nye leverandører og forretningspartnere.
   - Hvor mange ledd i leverandørkjeden som må vurderes, avhenger av hvor høy risikoen for brudd er.
   - Bransje og produkt kan tyde på risiko. DFØs høyrisikoliste kan brukes som utgangspunkt. Medieoppslag og andre opplysninger kan også gi tegn på risiko.
   - Del leverandører og forretningspartnere inn i lav, middels og høy risiko.
   - Følg opp dem som kan ha virksomhet med risiko for brudd, for eksempel ved å kontakte dem og be om informasjon om hvilke retningslinjer de har for åpenhetsloven.

4.3 Når negative konsekvenser avdekkes

- **Før kontrakt:** Still krav om at virksomheten etterlever kravene i åpenhetsloven, og få det dokumentert. Vurder om vi heller bør inngå kontrakt med en annen leverandør eller forretningspartner.
- **Etter at kontrakt er inngått:** Forsøk å påvirke leverandøren eller forretningspartneren til å begrense eller stanse de negative konsekvensene. Oppfordre dem til å lage rutiner som hindrer at det skjer igjen. I ytterste konsekvens må vi vurdere å heve avtalen.
- Registrer forholdet som avvik i SmartDok og følg det opp etter **GE-3.07-01 R** Oppfølging av uønskede hendelser og avvik.

4.4 Krav i kontrakt

Sørg for at egne kontraktsvilkår har krav som er i tråd med åpenhetsloven, og at vi har virkemidler i kontrakten til å kontrollere at kravene faktisk er oppfylt:

- rett til innsyn eller rett til å få lagt fram dokumentasjon,
- en klausul som gir rett til å heve kontrakten hvis åpenhetsloven brytes.

4.5 Redegjørelse for aktsomhetsvurderingene

Virksomheter som er omfattet av åpenhetsloven, skal hvert år innen 30. juni publisere en redegjørelse for aktsomhetsvurderingene som er gjennomført. Gjerdalens redegjørelse står i **GE-1.01-12 D** Redegjørelse for aktsomhetsvurderinger etter åpenhetsloven.

Redegjørelsen skal minst inneholde

- en generell beskrivelse av organiseringen og virksomhetsområdet,
- en beskrivelse av retningslinjene og rutinene for å følge opp åpenhetsloven,
- opplysninger om eventuelle brudd på menneskerettigheter eller anstendige arbeidsforhold som er avdekket,
- opplysninger om leverandører eller forretningspartnere som er vurdert å kunne gi risiko for brudd på menneskerettigheter eller anstendige arbeidsforhold,
- opplysninger om hvilke tiltak vi har satt i verk for å forebygge og stanse brudd.

Åpenhetsloven krever ikke at redegjørelsen navngir leverandører eller forretningspartnere.

- Redegjørelsen skal være lett tilgjengelig på nettsiden vår, og årsberetningen skal opplyse om hvor den finnes.
- Redegjørelsen skal underskrives etter regnskapsloven § 3-5. Det betyr at alle styremedlemmene skal underskrive.

4.6 Informasjonskrav

Alle kan, ved skriftlig forespørsel, kreve informasjon om hvilke aktsomhetsvurderinger vi har gjort, hva som er avdekket av brudd eller risiko for brudd, og hvordan vi har fulgt det opp.

1. Forespørselen registreres og sendes daglig leder.
2. Svar gis i utgangspunktet innen tre uker. Er det uforholdsmessig byrdefullt å svare innen tre uker, er fristen to måneder. Den som spør, skal da få vite om fristforlengelsen, begrunnelsen for den og når svaret kan ventes.
3. Kravet kan avslås hvis
   - det ikke gir nok grunnlag til å finne ut hva kravet gjelder,
   - det er åpenbart urimelig,
   - den etterspurte informasjonen gjelder noens personlige forhold,
   - informasjonen gjelder tekniske innretninger og fremgangsmåter eller andre drifts- eller forretningsforhold som det har konkurransemessig betydning å holde hemmelig.

5. Kontroll, registrering og dokumentasjon

- Oversikt over leverandører og forretningspartnere med risikoklasse oppbevares av HMS- og kvalitetsleder.
- Avvik og oppfølging av leverandører registreres i SmartDok.
- Redegjørelsen publiseres på nettsiden og er **GE-1.01-12 D**.
- Svar på informasjonskrav arkiveres.
- Status behandles i ledelsens gjennomgåelse, se **GE-1.02-27 R** Ledelsens gjennomgåelse.

6. Referanser

- Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven)
- Regnskapsloven § 1-6 og § 3-5
- Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter
- **GE-1.01-07 R** Samsvarsvurdering av lover, forskrifter og andre krav
- **GE-1.01-12 D** Redegjørelse for aktsomhetsvurderinger etter åpenhetsloven
- **GE-1.03-25 D** Bekreftelse på etterlevelse av lønns- og arbeidsvilkår (informasjons- og påseplikt)
- **GE-1.04-01 R** Innkjøpsrutine
- **GE-1.04-04 R** Godkjenning av leverandører
- **GE-1.06-07 D** Kritiske leverandører
- **GE-1.02-27 R** Ledelsens gjennomgåelse
- **GE-3.07-01 R** Oppfølging av uønskede hendelser og avvik
- **GE-1.01-18 S** Aktsomhetsvurdering etter åpenhetsloven

Revisjonshistorikk

Rev.	Dato	Endring	Godkjent av
01	Utkast	Første utgave i GE-håndboka. Skrevet om fra SmartDok 0101-016 R.	Daglig leder